

Romanenko O. Ya., candidate of philosophical sciences, docent,
first vice-rector of Kiev Institute of Business and Technology
(Ukraine, Kyiv), elva_rom@inbox.ru

Utopia as an experience of the system prediction of the social future

The functional aspect of social prediction must necessarily be supplemented axiological component, because both in culture and in the field of economics or politics, we are dealing primarily with the values of people that determine their existence. The article studies the axiological dimension of the social future on the example of utopia. Normativism were considered as the methodological basis of current social cognition and creation of the social future. The analysis of value options of interpreting of the social development priorities was carried out.

Analysis of the valuable dimension of social prediction should be started from the focusing on macro-level research by identifying the most common axiological guidelines that define social transformation in the future in general. In this sense becomes important the research of the utopian component in social life.

Utopian opus is the only catalyst that through the grip of significant trends and contradictions of social life, enabling deployment of discussions on the current state of things in the community, and eventually the result of this discussion enables the formation of the a real sense of utopia as a subject of social and philosophical reflection, because public discourse generates alternative existing system of values, the wording of which is not due to intellectual efforts of individual authors, and are the product of communicative interaction of many members of the public, collective agreement of which makes this alternative vision of social order the axiological value.

Keywords: utopia, social predictions, social future, normativism, absolute utopia, utopia replacement, values, functions.

* * *

УДК 008:312.421

Ареф'єва А. Ю.,
асистент-стажист, Національна музична академія
України ім. П. І. Чайковського (Україна, Київ),
annarefjeva@yandex.ua

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В КУЛЬТУРІ СУЧАСНОСТІ

Визначається феномен глобалізації в культурі з позиції полісистемного та метаекологічного підходу, де екологія культури стає пріоритетним інтерпретаційним фактором. Характеризується специфіка масової культури як феномену глобалізаційних стратегій.

Глобалізація в культурі визначається переважно на рівні презентації засобів виразності, зводиться до визначення суті об'єктних даних культуротворчості тоді, як суб'єктивний потенціал культури, що характеризується національною самобутністю, ментальністю, не знаходить адекватного відображення у теоріях глобалізації культури.

Глобалізація в культурі відбувається як певна проєкція економічних, геополітичних, релігійних, ідеологічних реалій на культурну цілісність буття людини, що призводить або до холізму (примату системи над її складовими – редукутивний глобалізм) або антихолізму (примату особливого, підсистеми над системною цілісністю – антиглобалізм), до редукаціонізму (культура інтерпретується як норма, продукти культурної діяльності, засоби діяльності).

Аналіз проблеми культурної глобалізації свідчить, що це питання знаходиться в стані підміни культурної проблематики факторами її інституціоналізації, а фактично поняття «культура» підміняється поняттям «цивілізація».

Ключові слова: глобалізація культури, масова культура, екологія, образність.

Фактор глобалізації стає своєрідним міфогенним простором для осмислення мультикультурних процесів, які відбуваються в сучасному просторі культуротворення. Проте ще не існує однозначних дефініцій глобалізації, всі вони страждають певною метафоричністю. Поняття «глобалізація» виникає в інтерпретаціях культурних процесів в 1980 році і пов'язується з інформаційними технологіями і телекомунікаційним універсалізмом, який здійснює широкий пресинг на культуру і дає можливість розгорнути більш універсальну та більш широку інтеракцію.

Проблема визначення культурної глобалізації досліджувалася у роботах О. Зінкевич, Н. Маньковської, Д. Гелд, Е. МакГрю, Д. Голдблатт, Д. Перратон, А. Толстоухова та ін. [3; 5; 1; 7], адже ще не достатньо

визначені системні та метаекологічні детермінанти глобалізації.

Meta stammi – визначити проблеми глобалізації як системотворчого чинника образних трансформацій в культурі.

Проблема глобалізації в культурі ще не має автентичного визначення. Культура переважно розглядається в контексті її інституцій та предметних артефактів (образно-симулятивних, комунікативних, інформаційних), що спонукає до екстенсивного обміну культурними цінностями. Інтегративний вимір щодо культурної глобалізації сформувався в контексті метаекологічного підходу. Так, А. Толстоухов пише: «Глобалізація являє собою новий етап інтеграційних процесів у світі. Про глобалізацію говорять тоді, коли глибина і масштаби цих процесів, джерела, які треба шукати в більш віддаленому майбутньому, придбали якісно новий характер, істотним і навіть радикальним чином змінили різні сторони життєдіяльності людини в глобальному масштабі» [7, с. 113]. Тобто здійснюється своєрідна універсалізація інтенцій діяльності людини, коли глобалізація корелює з локалізацією. Універсалізація на рівні гомогенізації суспільства свідчить про те, що відбувається певна локалізація, зосередження в національному соціумі і, більше того, визначення національних пріоритетів. Тобто в більшості всі ці процеси фіксуються на рівні засобів, переважно комунікативних, інформаційних, економічних та ін.

Але на рівні цілепокладання, мотивації, визначення суб'єктів, або акторів процесів культурних інтеракцій, руху суспільства до єдиного планетарного соціуму, який визначається як надмета процесу інтеграції або глобалізації, глобалізація поки що не має визначеного смислу. Так, глобалізація стає своєрідною метафорою, яка свідчить про ту універсалізацію в культурі суспільства, яка завжди існувала. Існувала на рівні домодерному, модерному і вже постмодерному, якщо під добою модерну розуміти новий час.

Тобто можна стверджувати що сам цей процес універсалізації ніколи не визначався як глобалізація, але в певній мірі був пов'язаний з рушійними потоками капіталу, економічними відносинами, а також експансією світових релігій і утворенням тих агломерацій, які виникають в контексті світових імперій і описуються в культурному контексті як певна релігійна спільність, будь то християнська, буддистська інші релігії. Втім, культурні цінності не можна зазначити лише в рамках продукування і лише в рамках засобів цього продукування, як інколи роблять, коли визначають культурну інтеграцію або глобалізацію на підставі розповсюдження теле– радіо– інтернет–засобів комунікації.

Йдеться про те, що актори, тобто ті продуценти, які здійснюють акти або акції інтеракції, взаємодії, тяжіють до універсалізації своєї діяльності, бо вони презентують в акті комунікації тотальну цілісність культури. Тобто будь-який актор або суб'єкт культуротворення вже несе в собі всю світову цілісність культури, інакше неможлива інтеракція на рівні міжкультурних стосунків. Адже ця культурна цілісність завжди має свою унікальну особистість, і ніяка гомогенізація в рамках культури не спрацьовує, бо культура є принципово гетерогенною.

Масова культура – це найбільш жвавий, енергійно трансформативний продукт, в якому відбувається широка ескаляція екстенсивного руху образних трансформацій, але на рівні більш інтелектуально позначених конструкцій цей рух визначити набагато складніше. Ми будемо опиратися на дослідження англійських, французьких та інших теоретиків глобалізації, які дають в тому числі і культурно визначене глобалізаційне тлумачення сьогоденних процесів. Так, Д. Гелд, Е. МакГрю, Д. Голдблатт, Д. Перратон визначають інноваційні процеси в культурі як своєрідний метадискурс, тобто той процес інтеграції, який існує не лише в ХХ – ХХІ столітті, а охоплює весь інтелектуальний простір культурно-історичних взаємодій [1]. Вони пишуть, що сам по собі процес і антитетика сприйняття глобалізаційних питань свідчить про багатовимірні процеси культурних взаємодій, які існують од віку.

Визначаючи стадії глобалізаційної інтеграції, Д. Гелд, Е. МакГрю, Д. Голдблатт, Д. Перратон презентують такі головні чинники культурної глобалізації в передмодерний період, тобто до 1500 року, – це домінанта культурних поширень та змагальність економік, яка відбувається шляхом міграції і торгівлі. Тут домінують світові релігії, мультикультурні імперії, прагнення до спасіння та політична влада як ключові мотивації. Ранній модерн, який охоплює період приблизно з 1500 до 1850 років, визначає культурну поширеність та змагальність, що також відбувається шляхом міграції вільної торгівлі, світових релігій, адже більш активно розповсюджується політична влада. Виникає більше культурних мереж, але потоки їх поки що дуже обмежені.

Стадію модерну, це приблизно з 1850 до 1945 роки, характеризують виникнення європейських глобальних імперій, транснаціональних секулярних ідеологій, таких, як соціалізм, націоналізм, лібералізм та виникнення транснаціональних секулярних дискурсів, тобто наук, що пов'язані з гуманітарною та іншими сферами. Інші моменти, які підживлюють процеси глобалізації, пов'язуються з формуванням та подальшим зміцненням європейських латино-північноамериканських націй і держав та націоналізму. Вже в період сучасності, що починається з 1945 року, виникає формування великих державних та приватних корпорацій – медіа, туристичних, транспортних та комунікаційних. Транснаціональні секулярні ідеології та дискурси, глобальна експортна мережа, а також прагнення прибутків та бізнес як ключові мотивації стають важливішими для здійснення все більшої гомогенізації суспільства. Важливо, що нація і держава досягають майже глобальних масштабів [1, с. 424].

Ці автори також відмічають, що новітні телекомунікаційні технології і створення міжнародних медіа-корпорацій стануть саме тими чинниками, які спонукають до глобалізаційних процесів. Але поп-культура, масова культура інтеграція, глобалізація на рівні засобів культурного інформування, комунікації – це ще не вся культура. Йдеться про те, що збереження культурного-історичного потенціалу на рівні етносів, на рівні націй-держав здійснює культура автентична, їй не можна протиставити культуру масову або будь-яку надкультурну реальність, як би її не визначали, – в

рамках привабливих моделей глобалізації, інтеграції тощо.

Культура має свою територію, ойкумену, оселю, мову. Якщо культура їх втрачає, вона вже стає не-культурою, або пост-культурою, цивілізаційним феноменом, який визначає лише засоби передання інформації. Якщо раніше засоби культурної інформаційної сфери передавалися за допомогою книжок, письмових пам'яток, інших культурних артефактів, то зараз вони все більше набувають вигляду електричних імпульсів, що миттєво переміщуються в просторі і часі. Тобто можна побачити, що цей фактор культурної глобалізації має свій чіткий вимір – географічну екстенсивність. Отже, екстенсивна та інтенсивна метрика як культуротворчі парадигми змінюються в добу глобалізації. За доби глобалізації домінує саме екстенсивна метрика, де поширення інформації превалює над її інтенсифікацією, що завжди пов'язувалося з духовним зануренням в певні культурні цінності.

Цього вже достатньо, щоб побачити, як феномен глобалізації визначається в рамках екстенсивних трансформацій комунікацій. Втім, важливо зазначити, що сама проблема культурних взаємодій, а також культурних інтегративних процесів, які відбуваються в рамках сучасних реалій, потребує визначення принципів осмислення культури. Виникають глобальні пріоритети, які пов'язуються з екологічним виміром. Це визначає А. Толстоухов і багато зарубіжних дослідників, зокрема Е. Морен [6; 7]. Тоталлогія, за В. Кизимою, є своєрідним підходом, який інтерпретує будь-які конгломерати або утворення як великі системи, що формуються на підставах трансформативної цілісності.

В. Кизима пише: «Концепція оновлення (тоталлогія) направлена на аналіз цілосностей, що трансформуються, – тотальностей, котрі розгортаються в собі, залишаються інтентичними собі. Засобом самоінтентичності в змінах є ті природні і соціальні об'єкти, що еволюціонують та самоототожнюються зі всім життєвим шляхом людського «я», зберігаючи спадкоємність пізнавальних процесів, розвиваються та не втрачають форму спілкування, наприклад, діалог, гра та ін.» [4, с. 15]. Важливо зазначити, що всі ці підходи в певній мірі вписуються в контекст екології культури. Е. Морен, В. Кизима продукують ті саєнтистські підходи, які в певній мірі орієнтовані на визначення культури в рамках засобів, презентативності певних інституцій, але, на жаль, всі інші підходи виглядають надзвичайно метафоричними і міфологізованими. Визначається лише сам факт глобалізації як постфактум сформований концепт або образ, що формується як своєрідний модульний коридор спілкування в метакультурному вимірі.

Отже, дуже швидко традиційні класичні театральні спектаклі або опери набувають сучасних інтерпретацій. Так, Борис Годунов стає сучасним, якщо не рекетиром, то банкіром, всі його страждання і навіть вокал вписується в сучасний контекст пострадянського простору з його ментальністю, візуальним антуражем. Наскільки це адекватно культурним співвідносинам Сходу і Заходу? Це велика проблема, але кліше стають типовими механізмами культурної «глобалізації». Те ж саме відбувається і з інтерпретацією класичного репертуару А. Чехова, коли герої п'єси «Три сестри»

презентуються як три людини в сталінському концтаборі. Звичайно, це наближує тоталітаризм і образи ментальності сталінських концтаборів до європейської ментальності, яка не знала нічого подібного, але наближення відбувається в неадекватній формі.

Можна визначити проблему методології інтерпретації глобалізації культури, яку Е. Морен зазначає як «за межами холізму і редукціалізму» [6]. Холізм як примат системи над її складовими, домінанта тотальної цілісності і редукціанізм як фактор тотальної селекції, яку проводять нації–держави, або будь–які гомогенні угруповування в рамках своєї націократії, стають не ефективними за доби глобалізму, потребують метакультурних атракторів – смислоутворюючих констант, які дозволяють вийти за межі вузько зазначеної системності або холізму, що вписується в контекст націоналізму, націократії і ін.

Е. Морен пише: «Ту концепцію, яку ми тут підтримуємо, я визначаю як позицію за межами редукціонізму і холізму, що безпосередньо апелює до того принципу розуміння, котрий інтегрує частини істини, яку несуть в собі той чи інший спосіб пояснення: тут не може бути не знищення цілого за допомогою частин, ні частини за допомогою цілого. Тому важливо пояснити відношення між частинами та цілим, де кожний термін відсилає до іншого» [6, с. 158]. Тобто цей підхід є загально–методологічним і в певній мірі свідчить про те, що підхід до культури як для великої системи визначає її в рамках тотальної екології (метаекології), яка створює своєрідний образ екомайбутнього. Адже, звичайно, багато чого в такому полісистемному просторі втрачається. Втрачається саме суб'єктна складова, ментальний рівень спілкування, який не описується і не визначається в рамках інституцій культури. Як працювати з ментальністю взагалі? Чи можна говорити про її глобальність? Ментальність як культурна тотальність – це проблема глобалізації, яка виглядає, однак, надзвичайно хитким інструментарієм щодо осмислення креативного потенціалу культуротворення в цілому.

Е. Морен констатує звичайні речі, які вже були осмислені в кібернетиці в 60–70 роки. Так, будь–яка система, функціонуючи накопичує ентропію. Ентропія – це той вектор, який характеризує внутрішні процеси, які відбуваються в системі культури завдяки регенерації її культурно–історичного потенціалу, в даному випадку – метафізичному зверненню до першовитоку. Цей процес звернення Е. Морен називає «рекурсією» [6]. Можна стверджувати, що саме занурення у першовитоки дає можливість оновлення системи. Виникає питання, до яких першовитоків звертається система культури в режимі глобальних викликів та ризиків?

Якщо йдеться про національну культуру, то ці першовитоки сягають глибин поганського культу. Зокрема, це відбувалося в русі нонконформістів в Україні, коли в 60–ті, 70–ті й навіть 80–ті роки всі пошуки, які відбувалися в мистецтві, були пошуками національної самоідентичності за межами національної ідеї. Тобто, занурення в культуру давньої Русі підживлювало легітимацію власної національної ідентичності. Потім, звичайно, знайшли більш близький аналог національної ідеї, її вже розшукували в українському Бароко. Але для цього потрібен був час.

«Петля рекурсії», за Е. Мореном, в культурі діє як екологічний механізм – це перманентне звернення митця до історії, до витоків культури, до поезики, до естетики певної культурної доби, до стилістики, що спонукає до оновлення, дбайливого відношення до неї. І, ні в якому разі, – це не нівеляція образності, як це відбувається в сучасних продуктах масовізації культури. Коли ми бачимо різкий злам систем, різкий злам образної трансформації в культурі, як це відбулось в 60–ті, 70–ті роки ХХ століття, то дуже важливо знайти адекватний інтерпретативний підхід. І саме таким адекватним підходом є позиція негентропії – позиція визначення тих факторів, які працюють на збереження тотальності, збереження духовності системи, знищуючи інколи саму систему як таку (так була відкинута ідеологія соцреалізму) і зберігаючи систему національної культури.

В сучасних дослідженнях немає недоліку в тлумаченнях таких категорій, як «нація», «народ», «батьківщина», «етнос». В більшості вони виглядають як метафори, сама категорія національної культури або ідеалізується, або профанується, зводиться до функції нації–держави. Можна стверджувати, що ми знаходимося в стадії виборювання, знаходження своєї позиції в контексті зовнішнього тиску і зовнішніх умов. І культура, не дивлячись на всі зовнішні спонукання, реагує на рівні тих трансформацій, які відбуваються всередині культурних практик: всередині опери, естради, музики та ін.

Можна, однак, стверджувати, що ситуація культурної трансформації в більшості деструктивна. Вона деструктує традицію або стає гіперкритичним дискурсом сучасної культурної ситуації, в якій національній культурі відводиться місце стадії експериментального випробування на міцність. Всі ці експерименти небезпечні, тобто знайти горизонт культурної глобалізації дуже важко. Якщо в радянські часи культура як така була горизонтом світобачення, то зараз розшуковуються сакральні горизонти або в поганському світі, в світі автентичної християнської релігії, або в будь–яких інших сурогатних релігіях, в модерністському просторі трансформації релігійного досвіду в культурі і мистецтві. Всі моделі працюють на правах паритетних інтерпретативних систем, які існують як дискурси сучасної культури. Це призводить до мімікрії цінностей культури, свідчить про те, що сам феномен глобалізації не можна визначити ані позитивно, ані негативно.

Ми зараз знаходимося в стадії активної адаптації і активної адсорбції всього того контексту, в який занурена українська культура. Проте потрібно зазначити, що потрібен час для того, щоб зрозуміти, які наслідки чекають нас після всіх цих процесів адаптивного та асимілятивного типу.

Цього достатньо, щоб побачити, наскільки блідими схемами виглядають як глобальні концепції культуротворчості, так і їх контрпозиції. Всі вони зводяться до експансії, до впливу, до трансформації і до пресингу. Раніше Микола Данилевський називав це простіше: щеллення, адаптації і добриво [2]. Тобто, це той процес, який пов'язаний з колонізацією однією культурою іншої. Зараз не модно вживати цю термінологію. Вона набуває більш розмитого статусу «глобалізації», але в культурному визначенні колонізація є надзвичайно

активною. І тут проблема масової культури не є домінуючою, існує більш тотальна проблема – масовізація культури взагалі.

Саме тут глобалізаційні інтенції визначаються як маркетинг мікс, як інтегровані маркетингові комунікації, як сфера споживання і надання послуг. Чи є головною функцією для культури послуга? Якщо ми звернемось до більш конкретних міжжанрових і стильових імплікацій, то, звичайно, є багато міркувань з цього приводу. Говорячи про те, що російська культура впливала на Захід, починаючи від срібного віку, російських сезонів С. Дягілева в Парижі, творчості художників О. Бенуа, Л. Бакста, М. Реріха, хореографії Дж. Баланчина, а також поштовхів тотального впливу радянського авангарду, що позначається супрематизмом К. Малевича, абстракціонізмом В. Кандинського і ін., злетом кінематографа Л. Кулішова, Д. Вертова, С. Ейзенштейна, В. Пудовкіна, О. Довженка, Н. Маньковська інтерпретує ці реалії як глобалізаційні.

Це світові реалії, які пов'язують з тою глобалізаторською функцією мистецтва і культури, яка походить саме від націй–держав. У даному випадку цією нацією–державою виступає тоталітарний устрій, тоталітарний монстр – СРСР. В 90–ті роки експансію тоталітарного або посттоталітарного мистецтва на Захід здійснили Кабаков, Комар, Міламід в рамках так званого соц–арту. Отже, головним є те, що не можна визначати глобалізацію лише як вплив Заходу на Росію, Україну та інші країни.

Відбувається і інша, зворотна метаморфоза, коли, особливо в період авангарду, такі діячі, як К. Малевич, Е. Лисицький створили образ нової архітектури. Починаючи з проєктів планіт та архітектонів, ці автори стали провозвісниками модерністської архітектури. Можна стверджувати, що з Франції походить кубізм, а з Росії (СРСР) походить вже об'ємний вибір футуризму, архітектони, плани К. Малевича. До речі, архітектура Івана Леонідова, а також К. Мельникова швидко стає знаковою для західних архітекторів і швидко ними адаптується. Всі ці взаємодії мають імпліцитний характері не визначаються як глобалізаційні на мегарівні, якого вони набувають наприкінці ХХ ст.

Зараз відбувається своєрідна внутрішня антитеза глобалізму як культурній априксимації, яка вихолощує і вирівнює образний ряд твору. Антитези образних інсталяцій та арт–феномени сценічних видів мистецтв свідчать про складні метаморфози, що виникають в реальності кінематографу, театру. Н. Маньковська пише: «Псевдобіографії, альтернативні біографії утворюють своєрідний особливий жанр. «Другого липня четвертого року. Новітні матеріали до біографії Антона Чехова» Бориса Штерна – нібито написані Сомерсетом Моємом і перекладений автором біографічний нарис для англійців, що вивчають російську мову, і для росіян, що не вивчали російську літературу. До середини тексту іде хрестоматійний опис творчості Чехова, а потім починається зовсім інша конфрактична історія. В роковий для письменника день 2 липня 1864 року він розмовляє в передсмертному стані з японським матросом, якого зустрів на Сахаліні, і просить шампанського. Але шампанського немає і врач–німець дозволяє випити йому згубної для туберкульозу горілки, а так, як горілки теж не знаходиться, то для

цього підходить і ціла рюмка чистого спирту, котра «неочікувано добре вплинула, пульс встановився, японський матрос зник, Чехов заснув». Коли він одужав, то письменник стає нобелівським лауреатом і засвоює фонд свого імені, розпоряджувачем котрого стає його племінник актор Михайло Чехов. Той підкупляє за нобелівські гроші «крайніх ультра–революціонерів» Сверлова, Каменева, Сталіна і організовує їх втечу за кордон за умови припинення будь якої політичної діяльності. І доля Росії змінюється...» [5, с. 31–32].

Звичайно, такий «глобалізм» виглядає кошунством, але він приваблює, подобної літератури вистачає. Виникає містифікація, більше того, біополітика як презентація псевдоцінностей, псевдофактів, тобто тих, що цінностями не є. Це і є той антиглобалізм, антипроєкт в контексті глобалізаторських тенденцій, які свідчать про те, що утопія та антиутопія корелюють. Можна стверджувати, що подібні версії взагалі слугують модним взірцем, який легко переходить із одного образного ряду в інший, з ТБ екрану в простір кінематографу, а вже звідти в своєрідні інсценування мідансцен арт–сцени.

О. Зінкович так характеризує проблему мультикультурних процесів: «Виринавши з–під уламків СРСР, ми думали, що головна проблема мистецтва – вижити в умовах ранкових джунглів. Проте пережита нами «тектонічна катастрофа» – всього лише малий фрагмент тих цивілізаційних розломів, які стрясають сучасний світ, названий Доменіком де Вольпеном «епохою сум'яття» [3, с. 82].

Висновки. Аналіз проблеми культурної глобалізації свідчить, що це питання зараз знаходиться в стані підміни культурної проблематики факторами її інституалізації, а фактично поняття «культура» підмінюється поняттям «цивілізація».

Глобалізація в культурі визначається переважно на рівні презентації (образної, комунікативної, інформаційної) засобів виразності, зводиться до визначення суто об'єктних даних культуротворчості (рейтингів, флеш–імеджів, брендів тощо), тоді, як суб'єктний потенціал культури, що характеризується національною самобутністю, ментальністю, не знаходить адекватного відображення у теоріях глобалізації культури.

Розбіжності починаються з самого визначення та тлумачення феномена культури. Це переважно концепції просвященного платонізму (культура є бастионом та носієм духовності); діяльнісного продукуючого імпульсу культуротворчості (культура є обмін діяльностей, продуктів творчості, є феноменом цілепокладання та мотивації результату діяльності з утворення та «споживання» культурних артефактів); етичної, естетичної та екологічної гармонізації відносин людини та світу, універсуму (культура є реальність, яка дається людині в процесі виховання, з неї не можна «вийти», як і з свідомості, вищі цінності культури визначаються як сакральні, етичні, екологічні).

Глобалізація в культурі відбувається як певна проєкція економічних, геополітичних, релігійних, ідеологічних реалій на культурну цілісність буття людини, що призводить або до холізму (примату системи над її складовими – редуکتивний глобалізм) або антихолізму (примату особливого, підсистеми над системною цілісністю – антиглобалізм), до редуક્ціонізму

(культура інтерпретується як норма, продукти культурної діяльності, засоби діяльності).

Більш релевантним є підхід, що запропонований теоретиком великих систем Е. Мореном, як інтерпретація поза межами холізму та редукціонізму, як визначення механізму самозберігання системи (рекурсії). Цей контекст презентується тоталогією культури як знаходженням екологічних механізмів оновлення систем культури, що визначають примат інтенсивного розвитку на відміну від екстенсивного.

Список використаних джерел

1. Гелд Д. Глобальні трансформації / Д. Гелд, Е. МакГрю, Д. Голдблатт, Д. Пerratон; пер. з англ. В. Курганського, В. Сікори. – К.: Фенікс, 2003. – 548 с.
2. Данилевский Н. Я. Россия и Европа / Николай Яковлевич Данилевский. – М.: Книга, 1991. – 574 с.
3. Зінкевич О. С. Дискусійні питання мультикультурних процесів / О. С. Зінкевич // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Науковий журнал. – 2008. – №1. – С.82–89.
4. Кизима В. В. Тоталогія / В. В. Кизима. – К.: Парапан, 2005. – 272 с.
5. Маньковская Н. Б. Глобализация а la russe: художественно-эстетический ракурс // Эстетика: Вчера. Сегодня. Всегда. – М.: ИФ РАН, 2008. – Вып.3. – С.25–57.
6. Морен Э. Метод. Природа Природы / Эдгар Морен; пер с фр. Е. Н. Князева. – М.: Прогресс–Традиция, 2005. – 464 с.
7. Толстоухов А. В. Глобализация. Владе. Еко–майбутнє / А. В. Толстоухов. – К.: Парапан, 2003. – 308 с.

References

1. Geld D. Global'ni transformacii' / D. Geld, E. MakGrju, D. Goldblatt, D. Perraton; per. z angl. V. Kurgans'kogo, V. Sikory. – K.: Feniks, 2003. – 548 s.
2. Danilevskij N. Ja. Rossija i Evropa / Nikolaj Jakovlevich Danilevskij. – M.: Kniga, 1991. – 574 s.
3. Zin'kevych O. S. Diskusijni pytannja mul'tykul'turnyh procesiv / O. S. Zin'kevych // Chasopys Nacional'noi' muzychnoi' akademii' Ukraïny imeni P. I. Chajkovs'kogo. Naukovyj zhurnal. – 2008. – №1. – S.82–89.
4. Kizima V. V. Totallogija / V. V. Kizima. – K.: Parapan, 2005. – 272 s.
5. Man'kovskaja N. B. Globalizacija a la russe: hudozhestvenno-jesteticheskij rakurs // Jestetika: Vchera. Segodnja. Vsegda. – M.: IF RAN, 2008. – Vyp.3. – S.25–57.
6. Moren Je. Metod. Priroda Prirody / Jedgar Moren; per s fr. E. N. Knjazeva. – M.: Progress–Tradicija, 2005. – 464 s.
7. Tolstouhov A. V. Globalizacija. Vlada. Eko–majbutnje / A. V. Tolstouhov. – K.: Parapan, 2003. – 308 s.

Aref'eva A. Yu., assistant trainee of the National Music Academy of Ukraine named after the P. I. Tchaikovsky (Ukraine, Kyiv), annarefeva@yandex.ua

Globalization processes in the culture of modernity

In the article the phenomenon of globalization in culture from a position polysystem and metaecological approach where the ecology of culture becomes a priority interpretive factor. It is characterized by the specificity of mass culture as a phenomenon of globalization strategies.

Analysis of the problem of cultural globalization shows that this issue is now in a position to substitute cultural issues of institutionalization factors, and in fact the term «culture» is replaced by the concept of «civilization».

The globalization of culture is as a kind of projection of economic, geopolitical, religious, ideological realities of the cultural integrity of the human being, which leads either to holism (primacy system of its components – reductive globalism) or ontologism to reductionism.

The problem of the globalization of culture is not authentic definition. Culture mainly seen in the context of its institutions and subject artifacts (image–simulation, communication and information) that leads to the extensive exchange of cultural values. Integrative dimension on cultural globalization emerged in the context meta ecology approach.

Keywords: globalization of culture, mass culture, ecology, imagery.

* * *

УДК 339.9.01+339.97

Власов В. І.,
доктор сільськогосподарських і економічних
наук, професор, головний науковий співробітник,
Національна наукова сільськогосподарська
бібліотека НААН (Україна, Київ),
semchenko@task.ua

ГЕНЕЗА ПОНЯТТЯ «ЕКОНОМІЧНА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ»

Метою дослідження є оцінка генези поняття глобалізації. Методи дослідження – аналіз і співставлення поглядів учених різних країн на глобалізацію. Основні висновки: початком застосування терміну глобалізація слід вважати не публікацію американського вченого Т. Левітта в журналі «Гарвард бізнес ревію» у 1983 році, позначив ним злиття ринків окремих товарів, а німецького філософа К. Ясперса, який у 1948 році в монографії «Смысл и назначение истории», писав, що створивши можливість надвищення сполучення, техніка призвела до глобального єднання, почалася історія єдиного людства, єдиною стала його доля.

Проаналізовано широкий спектр поглядів вітчизняних і закордонних дослідників щодо поняття глобалізація, яке с: розширенням глобального дезорганізованого капіталізму; максимальною інтеграцією виробничих систем різних країн і регіонів; особливою стадією інтернаціоналізації економічної діяльності; новим рівнем міжнародної економічної інтеграції; реакцією на попередній розвиток капіталу і людини; зростаючою взаємозалежністю країн внаслідок збільшення масштабів міжнародної торгівлі; поступовим перетворенням світового простору в єдину зону, де безперешкодно рухаються капітали, товари та послуги; якісно новим етапом розвитку світового простору ринкової цивілізації; процесом, який визначається не ринковими державними силами; становленням загальносвітового фінансово-економічного простору ринку; багатограним процесом розвитку світових ринків товарів, послуг, капіталу і праці; розповсюдженням на весь світ всепоглинаючого пошуху і споживання; економічною інтернаціоналізацією та поширенням капіталістичних ринкових відносин; процесом відтворювальної трансформації національних економік; процесом ускладнення та вдосконалення різноманітних міжнародних потоків товарів та інформації; станом і процесом, в якому на життя в межах суспільств впливають міжнародні фактори; розвитком глобальних фінансових ринків; процесом формування і наступного поділу єдиного загальносвітового фінансово-економічного простору на базі нових ІТК; процесом зростаючого впливу на соціальну реальність окремих країн факторів міжнародного значення; великим зростанням масштабів міжнародної торгівлі та інших процесів міжнародного обміну; нестримною інтеграцією ринків, націй–держав і технологій; не загальним динамічним розвитком, а процесом це більшого відокремлення динамічних економічних систем від слабких; водночас і процесом і феноменом створення всевітньої ринкової економіки, що міцно пов'язана з глобальною трансформацією інформаційної, торговельної та фінансової систем.

Ключові слова: глобалізація, економіка, трансформація, інтернаціоналізація, інтеграція, фінансовий ринок, економічний простір, міжнародна торгівля.

Поняття феномену глобалізації виникло не сьогодні. Ще понад 70 років тому всевітньо відомий вчений В. І. Вернадський, обгрунтовуючи своє вчення стосовно ноосфери як стану сфери життя і розвитку, що формується інтегрованим в одне ціле людством, висунув три умови для її створення: людство має стати єдиним в економічному (виділено нами – О. Б., В. В.) та інформаційному відношенні, воно повинно прийти до повної рівності рас, народів незалежно від кольору шкіри і що ноосфера може бути створена тільки в умовах загального миру на землі [9].

Цікавою є хронологія тверджень щодо започаткування застосування поняття **глобалізація**. Так, відомий російський економіст–міжнародник В. Кузнецов, аналізуючи спеціальний випуск французького журналу «Sciences humaines», присвяченого феномену глобалізації, зазначив, що вперше про глобалізацію написали американці, коли Т. Левітт у 1983 році у статті у журналі «Гарвард бізнес ревію», цим словом позначив злиття ринків окремих товарів, що виробляються великими багатонаціональними корпораціями [22]. Водночас В. Л. Іноземцев стверджує, що термін «глобалізація», який епізодично застосовувався з кінця